

De opbouw van de dienende gemeente

Liefde in werkkleding (2)

Hoe worden we als gemeente een dienende gemeente? Op die vraag geeft emeritus-predikant Erik Veenhuizen in dit artikel antwoord. In een stappenplan zet hij uiteen hoe je de diaconale bereidheid van de gemeente kan vergroten. Van visieontwikkeling tot praktische uitwerking. Het artikel is een vervolg op het artikel 'Diaconaat: een blijvende opdracht', waarin de roeping van de individuele christen om te dienen centraal stond.

Een van de eerste boeken over gemeentebouw in ons land had als ondertitel: 'Over de gemeente die haar roeping vervult en over de kerkenraad die haar daarbij helpt.' Ik vind dat nog altijd een van de mooiste taakomschrijvingen van de leiding van de gemeente: de gemeente helpen haar roeping te vervullen. Dus niet: alleen maar op de winkel passen en er voor zorgen dat alles van vorig jaar dit jaar keurig netjes weer herhaald wordt.

Ook niet: almaar nieuwe projecten bedenken die de gemeente dan moet uitvoeren en waar dan vaak weinig van terecht komt. Maar wel: de gemeente helpen. Jawel: helpen! Niet heersen over de gemeente, ook niet slaafs de grillen van de gemeente volgen, maar helpen. Helpen haar roeping na te komen en haar taken te volvoeren. En is 'dienende liefde' niet één van haar taken? Is omzien naar weduwen en wezen in hun nood niet zuivere en onbevleete godsdienst in de ogen van God (Jak. 1: 27)? Dan doemen er wel een aantal vragen op:

● Weét de gemeente eigenlijk wel wat haar roeping is en dat naastenliefde (of dienstbetoon of dienende liefde) daartoe behoort? Weet de gemeente dat diaconaat een van de wezensmerken van de gemeente is?

● Wil de gemeente zich daar eigenlijk wel in verdiepen of vindt ze dat dienstbetoon niet zo vaak in de prediking en het onderwijs aan de orde moet komen? Net zo min als recht en gerechtigheid doen, barmhartigheid bewijzen, gevangenen en zieken bezoeken, en solidariteit met degene die niet heeft (eten, drinken, kleding, huisvesting)?

● Vindt de gemeente dat op de huiskring liever besproken moet worden hoe fijn het is dat we gered zijn, en dat God een genadige God is die gaarne onze zonden vergeeft, en hoe dankbaar we mogen zijn voor het kruis waaraan Jezus voor onze zonden stierf? Maar liever niet de vraag: Welke taken van liefdedienst vervullen jij en ik in de gemeente en daarbuiten, in de samenleving?

● Wil de gemeente eigenlijk wel (ook) een dienende gemeente zijn of wil ze alleen maar een lofprijzende gemeente of missionaire gemeente zijn?

Per definitie een dienaar

In het vorige artikel ging het om de roeping van de christen om in zijn en haar persoonlijk leven een dienend christen te zijn. Een christen is per definitie een dienaar. Wij zijn volgelingen van Hem die gezegd heeft: Ik ben een dienaar, gekomen om te dienen.

Nu gaat het over de vraag: Hoe worden we als gemeente - meer en meer - een dienende gemeente en hoe kan de leiding van de gemeente ons daarbij helpen. Want ook als gemeente zijn we per definitie een dienende gemeente. In de

traditie van de gevestigde kerken wordt gesproken over diaconale gemeente. Ik gebruik de woorden door elkaar.

Visieontwikkeling

In de eerste plaats zal de raad voor zichzelf een visie moeten ontwikkelen op gemeente-zijn. Rick Warren heeft in zijn boek *'Doelgerichte gemeente'* zijn visie heel kort samengevat: het gaat om het 'grote gebod' van de liefde en de 'grote opdracht' tot evangelisatie. Bij de liefde gaat het dan om twee dingen: de liefde tot God en de liefde tot de naaste. Bij de evangelisatie gaat het om drie dingen: de evangelieverkondiging aan alle volken, hen dopen, dat wil zeggen inlijven in de christelijke gemeenschap, en hen leren onderhouden alles wat Jezus ons bevolen heeft. Dat zijn voor hem de vijf doelen van de gemeente. Je kunt dat ook anders formuleren in bijvoorbeeld tien doelstellingen of in drie, maar het moet de raad duidelijk zijn welke doelen zij met háár gemeente, in háár situatie, wil bereiken. En hoe je

't wendt of keert, de naastenliefde behoort tot het wezen van de kerk en zal dus op de een of andere wijze in de visie een plaats moeten hebben.

Vervolgens dient deze visie in de gemeente besproken te worden. Het kan zijn dat het heel lang duurt eer de gemeenteleden zich de doelen van hun gemeente eigen hebben gemaakt. Maar je kunt niet werken met een gemeente die alle kanten uit wil (of geen enkele). Dus: bijbelstudie, bijbelstudie, bijbelstudie! Door de verkondiging van de voorganger en door de onderlinge gesprekken op de huiskringen groeien de gemeenteleden stap voor stap naar een gezamenlijke visie waar zij zich aan willen toewijden. Maar bovenal door

getuigenissen. Laten gemeenteleden die bijvoorbeeld een vrijwilligerstaak in de samenleving vervullen daarover vertellen. Men zegt dat de tijd van de 'grote verhalen' voorbij is en dat de mens van vandaag het meest geraakt wordt door het 'kleine verhaal', het persoonlijke verhaal. Welnu, laten de gemeenteleden hun persoonlijke ervaringen vertellen. Niet om op te scheppen maar om getuigenis af te leggen van wat 'naastenliefde' voor hen betekent en hoe zij proberen die in praktijk te brengen in de kracht van de Heer. Sommige getuigenissen kunnen in de zondagse eredienst verteld worden, andere lenen zich meer voor de kleine kring van de groei-groep.

Gaven en Toerusting

De liefdedienst die wij voor de Heer gaan vervullen mogen wij doen met de gaven die we van de Geest ontvangen hebben. Daarom is dat de tweede stap die de gemeenteleiding doet: onderwijs geven over de

gaven van de Geest en de gemeenteleden helpen hun geestelijke gaven te ontdekken. Vervolgens zijn er gavenadviseurs nodig die hen helpen te ontdekken welke taken het beste bij hun gaven passen. (Het gaat in deze fase dus om de wat-vraag: wat is de taak die jij het beste kunt vervullen voor de Heer.) Wie niet houdt van vergaderen (en waarschijnlijk de gave van het besturen niet heeft) kan maar beter niet in het bestuur van de speeltuinvereniging gaan zitten. En wie geen enkele affiniteit met kinderwerk heeft, is niet op zijn of haar plaats in de kinderdienst. Daarentegen zullen met name zij die de gave van het dienen of van de barmhartigheid of van het helpen hebben, taken kunnen vervullen op diaconaal terrein.

En laten we de gave van het gebed niet vergeten: de voorbede voor alle nood in kerk en wereld. Maar let wel, God geeft iedere christen een ander 'takenpakket', ofwel in de tale Kanaäns: er is verscheidenheid in bedieningen.

De volgende stap is de toerusting. Daarbij gaat het om de hoe-vraag, hoe vervul je een bepaalde taak en hoe vervul je die van lieverlee steeds beter. Zou het zo zijn dat er gemeenten zijn waar ze allang blij zijn als iemand een taak op zich wil nemen en die dan vervolgens zeggen: je redt je maar? Nee, zo mag het niet zijn en zo kan het ook niet. De gemeente is ook verantwoordelijk voor de verdere toerusting om de taak goed (en hopelijk steeds beter) te vervullen.

Er worden op allerlei gebieden, door allerlei organisaties, cursussen en trainingen aangeboden. Daar kan de plaatselijke gemeente gebruik van maken.

Beleidsplan

Het is goed om als gemeente een beleidsplan te hebben met daarin een apart hoofdstuk over het diaconale beleid. Ik noem drie belangrijke pluspunten van het maken van zo'n diaconaal beleidsplan:

- Het helpt om uit de grote veelheid van noden en hulpvragen keuzes te maken en prioriteiten te stellen.
- Het motiveert, omdat zowel de diakenen als de gemeenteleden nu beter weten wat er van hen verwacht wordt.
- Het bemoedigt, omdat de gemeente duidelijker zicht krijgt op dat wat op diaconaal gebied gedaan wordt.

Dat eerste punt is een mooie gelegenheid om de inbreng van de gemeenteleden te vragen. Welke noden en hulpvragen ziet u in onze gemeente (gemeentediaconaat), in onze stad of buurt (samenlevingsdiaconaat), in de wereld (werelddiaconaat)? Welke

...God geeft iedere christen een ander 'takenpakket' ...

projecten zouden we financieel en welke metterdaad kunnen steunen?

Concrete mogelijkheden

De Willow Creek Church heeft in Chicago veertien organisaties uitgekozen met de meest uiteenlopende projecten. De celgroepen kunnen daar op hun beurt uit kiezen welk project zij '(mede-) adopteren'. Soms is er gelegenheid dat een celgroep in haar geheel ergens aan meedoet, soms slechts enkele van haar deelnemers. Soms gaat het om iets dat elke week terugkomt, soms om iets van enkele malen per jaar. Dat wordt allemaal niet aan het toeval overgelaten, maar er is over nagedacht en het is in een beleidsplan opgenomen.

In de Brompton Church, de bakermat van de Alpha-cursus, liggen twee folders op de boekentafel. In de ene worden de gemeenteleden aangemoedigd om in de eerstvolgende Alpha-cursus hun vrienden en bekenden mee te nemen, in de andere staat een groot aantal instellingen en organisaties in de stad waar ze vrijwilligers nodig hebben. Prachtig! Getuigenis en dienst naast elkaar op de boekentafel, ze horen bij elkaar! En die organisaties zijn zowel christelijke als niet-christelijke.

Jazeker, ook niet-christelijke. Het is van het grootste belang dat in allerlei opvang, zorg en hulpverleningswerk biddende christenen meewerken. Mensen die het doen omdat ze de bewogenheid van Christus met de nood van de wereld in zich hebben. Mensen die geloven in een nieuwe aarde die komen gaat, een aarde waar vrede en liefde en gerechtigheid heerst en die daarvan nu al iets willen laten zien. Laten ze meewerken in niet-christelijke organisaties en daar een zoutend zout en een

... De inbreng van de gemeenteleden is van principieel belang voor het maken van een beleidsplan...

lichtend licht zijn. Laat hun eigen gemeente hen daarin stimuleren en inspireren door concrete mogelijkheden aan te reiken in het diaconaal beleidsplan. Ik hoorde van een gemeente waar de leiding zegt: Neem in ieder geval een taak op je in de gemeente en een taak in de samenleving. Dat lijkt me een goed advies.

Buurtonderzoek

Het is trouwens de vraag of de gemeenteleden de 'witte vlekken' in hun eigen buurt wel kennen. Het Evangelisch Werkverband heeft samen met de Elisabethbode (EB media) een kleine brochure uitgegeven: 'Kerk in de buurt'. Daarbij is ook een cursus van vijf avonden ontworpen waarin je onder andere leert hoe je een buurtonderzoek moet doen. Daaruit zou bijvoorbeeld kunnen blijken dat er gebrek is aan kinderopvang. De kerk heeft al een kinderclub. Daar is plaats voor kinderen uit de buurt! Maar kan de kerk misschien nog meer betekenen voor de kinderen? Of het zou kunnen blijken dat er weinig te doen is voor tieners. De kerk heeft ruimte. Hoe zou het zijn om die ruimte beschikbaar te stellen als jongeren centrum?

Inbreng

De inbreng van de gemeenteleden is van principieel belang voor het maken van een beleidsplan. Vaak wordt zo iets door de leiding van de gemeente aan een commissie opgedragen, die vervolgens een goed doortimmerd plan maakt en dan gaat proberen de gemeente er

warm voor te krijgen. Dat lukt ze dan niet, het 'landt' niet in de gemeente, ze gaan rukken en trekken, en zeggen vervolgens dat de gemeente zo lauw is. Ja, dat krijg je als je het principe van 'het priesterschap van alle gelovigen' niet tot z'n recht laat komen.

Laat de gemeente in bijvoorbeeld groepjes van zes met elkaar praten over: Wat versta jij onder naastenliefde (dienstbetoon, diaconaat) en wat zou onze gemeente naar jouw mening op dit gebied ter hand kunnen nemen. Laat ze een verslag maken van hun gesprek en laat de desbetreffende commissie al die verslagen bundelen, samenvatten en een aantal conclusies daaruit trekken. Die conclusies worden opnieuw door de gemeenteleden besproken en van commentaar voorzien. En op grond daarvan wordt het diaconaal beleidsplan gemaakt. De gemeente herkent zichzelf in het plan en is daarom ook bereid mee te werken aan de uitvoering.

Zo helpt de kerkenraad de gemeente om haar roeping te vervullen. Maar ik hoor al roepen: Dat duurt allemaal veel te lang, dat kan wel meer dan een jaar kosten. Ja, dat zal wel, misschien wel twee jaar. Maar waar heb je meer aan, een plan dat in een paar weken in elkaar getimmerd is en onderin een la komt te liggen of een plan dat misschien meer dan een jaar gevegd heeft maar ook uitgevoerd wordt?

De diaken

Wat is de rol van de diaken in de gemeente? In ieder geval niet om de taken van de gemeenteleden over te nemen en zelf te gaan voorzien in de noden en hulpvragen. Integendeel, de diakenen moeten de gemeenteleden

juist helpen hun diaconale roeping ten uitvoer te brengen. Dat wil zeggen ieder gemeentelid helpen een taak te vinden die bij zijn of haar gaven past. En verder liggen alle organisatorische aspecten bij de uitvoering van het diaconaal beleidsplan op het bordje van de diakenen.

... het doel is niet: zo veel mogelijk activiteiten...

Maar bovenal bedenken zij telkens nieuwe manieren om de diaconale gezindheid in de gemeente levend te houden. Immers, het doel is niet: zoveel mogelijk activiteiten. Het doel is: een gemeente die zo haar licht wil laten schijnen voor de mensen dat zij haar goede werken zien en haar Vader, die in de hemelen is, verheerlijken (Matt. 5:16).

Erik Veenhuizen

Ds. Erik Veenhuizen is gereformeerd emeritus-predikant. Hij schreef dit artikel namens de Werkgroep Diaconaat van de Evangelische Alliantie. Het artikel is een coproductie met de Parakleet, orgaan en kaderblad van de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten (VPE).

¹ Prof. Dr. P.J. Roscam Abbing, *Komen als geroepen. Uitgeverij Boekencentrum, 1978*

Veel materiaal ten dienste van visieontwikkeling is te vinden in het Visiedocument Diaconaat en in de Werkmap Diaconaat van de Evangelische Alliantie, tel. 0343-513693. Inlichtingen Kerk in de buurt: Evangelisch Werkverband tel. 0343-510571.